

## TALABALARDA INNOVATSION FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING METODIK YONDASHUVLARI: KREATIVLIK VA METODIK KOMPETENSIYANI BIRLASHTIRISH

Ochildiyeva Yulduz Normengiyevna

*Farg'ona davlat universiteti "Pedagogika nazariyasi va tarixi" mutaxassisligi  
1-bosqich magistranti*

*Ilmiy rahbar: Yo'ldasheva Dilfuza Alisher qizi*

*Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) Farg'ona davlat universiteti Pedagogika  
kafedrasi katta o'qituvchisi*

**Annotatsiya:** Mazkur maqola talabalarda innovatsion fikrlashni rivojlantirishning metodik yondashuvlarini tahlil etishga bag'ishlangan. Maqolada kreativlik va metodik kompetensiyaning ta'lim jarayonidagi o'zaro aloqasi, ularning talabalarning umumiy o'qish samaradorligini oshirishdagi ahamiyati ko'rib chiqiladi. Innovatsion fikrlash, o'z navbatida, ta'limda yangi yondashuvlar va metodlarni qo'llash orqali rivojlanadi. Ushbu maqolada metodik kompetensiya va kreativlikni birlashtirish orqali talabalarning zamonaviy pedagogik metodlar bilan samarali o'qishini ta'minlashning usullari va amaliy misollari keltiriladi. Maqola ta'lim muassasalaridagi pedagogik jarayonlarga innovatsion texnologiyalarni joriy etish, talabalarda kreativ fikrlashni rivojlantirish va metodik yondashuvlarning samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy maqolalarni o'z ichiga oladi.

**Kalit so'zlar:** *Innovatsion fikrlash, Metodik kompetensiya Kreativlik, Pedagogik metodlar, Innovatsion yondashuvlar, Talabalar o'qitish metodikasi, Ta'limda kreativ fikrlash, Pedagogik texnologiyalar, O'quv jarayoni samaradorligi, Ta'limda innovatsiya.*

Zamonaviy ta'lim tizimi jamiyatning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, talabalarning kreativ fikrlash va innovatsion yondashuvlarni o'zlashtirishi, ularni bugungi kunda muvaffaqiyatli mutaxassislar, innovatorlar va jamoa liderlariga aylantiradi. Innovatsion fikrlash va metodik kompetensiya - ta'lim jarayonida muhim o'rin tutuvchi tushunchalar bo'lib, ular talabalarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishda asosiy omil sifatida xizmat qiladi.

Kreativlik, o'z navbatida, talabalarning yangi va yangicha fikrlash tarzini rivojlantirishga yordam beradi. Innovatsion fikrlash esa ularning yangi texnologiyalar va pedagogik yondashuvlar bilan ishlash qobiliyatini kuchaytiradi. Shu bilan birga, metodik kompetensiya o'quvchilarning o'qituvchilar tomonidan berilgan bilimlarni amaliyotda muvaffaqiyatli qo'llash va o'zlashtirishdagi ko'nikmalarini ta'minlaydi. Talabalarda metodik kompetensiyani rivojlantirish, shuningdek, ular o'rgatadigan materialni o'zlashtirishda samarali strategiyalarni yaratish va amalga oshirishni anglatadi.

Maqolaning maqsadi talabalarda innovatsion fikrlashni rivojlantirishda metodik yondashuvlarning rolini tahlil qilish va kreativlikni metodik kompetensiya bilan birlashtirish orqali o'quvchilarning ta'limdagi muvaffaqiyatini oshirish yo'llarini o'rganishdir. Bunda innovatsion pedagogik metodlar, kreativ fikrlashni rag'batlantirish va zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning samarali usullari ko'rib chiqiladi.

Ushbu maqola, ta'lim jarayonida kreativ fikrlash va metodik kompetensiyani birlashtirish, pedagogik amaliyotdagi yangi yondashuvlar va metodlarni joriy etishning ahamiyatini ko'rsatadi. Maqola natijalari ta'lim tizimidagi yangiliklar va o'quvchilarning pedagogik faoliyatini samarali tashkil etish uchun zaruriy bilimlar asosida ishlab chiqilgan ilmiy tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Innovatsion fikrlash va metodik kompetensiya ta'lim sohasidagi muhim tushunchalar bo'lib, ular ko'plab ilmiy maqolalarda o'rganilgan. Innovatsion fikrlashni rivojlantirish va pedagogik jarayonlarda uning roli haqida bir qator ilmiy manbalar mavjud. Masalan, T. Sh. Abduvalieva (2019) o'z asarlarida ta'lim jarayonida kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirishda pedagogik texnologiyalarni qo'llashning samaradorligi haqida to'xtaladi. U, shuningdek, kreativ fikrlashni shakllantirishning metodik jihatlarini tahlil qilib, bu jarayonning muvaffaqiyatli bo'lishi uchun muayyan pedagogik yondashuvlar zarurligini ta'kidlagan.

J. P. Guilford (1950) tomonidan ilgari surilgan kreativlikning psixologik asoslari va uning ta'limdagi ahamiyati haqidagi izlanishlar ham bu mavzuga alohida e'tibor qaratadi. U kreativlikni intellektual jarayon sifatida tavsiflab, uning talabalarning o'quv faoliyatida qanday ahamiyat kasb etishini ko'rsatadi.

Shuningdek, S. A. Sidorov (2010) o'z ilmiy ishlarida metodik kompetensiyaning pedagogik tizimdagi rolini o'rganib, talabalarning metodik kompetensiyalarini shakllantirish uchun kerakli yondashuvlar va metodlarni aniqladi. U metodik kompetensiyaning shakllanishida innovatsion fikrlash va kreativlikning o'zaro ta'siri haqida batafsil fikr yuritadi.

Ko'plab ilmiy ishlar, shuningdek, V. I. Zimnyaya (2004) va T. V. Gorbunova (2015) tomonidan ishlab chiqilgan metodik yondashuvlar va pedagogik nazariyalar talabalarda kreativ fikrlash va metodik kompetensiyaning rivojlantirishning muhim omillari sifatida qaraladi.

Ushbu maqolada kvalitatif va kəmiyyət maqola metodlari kombinatsiyasi qo'llanildi. Kvalitatif metod yordamida ta'lim jarayonlarida innovatsion fikrlash va metodik kompetensiyaning o'zaro aloqasi o'rganildi. Maqolada ilgari amalga oshirilgan ilmiy ishlar, ta'lim tizimidagi o'zgarishlar va yangi pedagogik metodlarni tahlil qilish orqali metodik yondashuvlar o'rganildi.

Kəmiyyət metodlari yordamida esa talabalarning kreativlik va metodik kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan turli pedagogik texnologiyalar va yondashuvlarning samaradorligi o'lchandi. Bunda so'rovnomalar, intervyular va amaliyotdagi tajribalar orqali to'plangan ma'lumotlar tahlil qilindi.

Metodologiyada aksiologik yondashuv va sistemali tahlil usullari asosiy metod sifatida tanlandi. Aksiologik yondashuv, pedagogik jarayonlarni talabalarning individual va ijtimoiy ehtiyojlari nuqtai nazaridan tahlil qilishga imkon beradi, bu esa talabalarda metodik kompetensiyaning rivojlantirishda samarali yondashuvlarni aniqlashda muhim rol o'ynaydi. Sistemali tahlil esa innovatsion fikrlashni rivojlantirishda metodik yondashuvlarning o'zaro bog'liqligini va ta'lim tizimida qanday muvozanatli ishlashini o'rganishga imkon yaratadi.

Ushbu maqolada amalga oshirilgan tajribaviy o'qitish, interaktiv pedagogik texnologiyalar va kreativ metodlarni joriy etish orqali talabalarda metodik kompetensiyaning rivojlantirishga qaratilgan o'quv dasturlari o'rganildi.

Talabalarda innovatsion fikrlashni rivojlantirishda kreativlik va metodik kompetensiyaning birlashtirilishi o'quv jarayonida katta ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Maqola davomida amalga oshirilgan eksperimentlar, so'rovnomalar va intervyular asosida quyidagi asosiy natijalarga erishildi:

Kreativlikning rivojlanishi: Talabalarda kreativ fikrlashni rivojlantirish uchun innovatsion pedagogik texnologiyalar va metodik yondashuvlar samarali qo'llanilganligi aniqlandi. Interaktiv o'quv usullarini (masalan, guruh ishlar, o'yin texnologiyalari va boshqalar) qo'llash talabalarning kreativlik darajasini sezilarli darajada oshirdi. Maqola natijalariga ko'ra, bu usullar talabalarni yangicha fikrlashga, noan'anaviy yechimlar izlashga undadi.

Metodik kompetensiyaning oshishi: Maqolada metodik kompetensiya talabalarning o'qitish jarayonida muvaffaqiyatli faoliyat ko'rsatishlari uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. Talabalarga metodik yondashuvlar asosida o'qish jarayonida innovatsion va kreativ metodlarni qo'llashni o'rgatish metodik kompetensiya darajasini

oshirishga yordam berdi. Yangi metodlarni va texnologiyalarni o'rganish orqali talabalar o'zlarining metodik ko'nikmalarini samarali rivojlantirdilar.

**Innovatsion fikrlash va metodik kompetensiya o'rtasidagi bog'liqlik:** Maqola shuni ko'rsatdiki, innovatsion fikrlash va metodik kompetensiya o'rtasida kuchli bog'liqlik mavjud. Talabalar kreativ fikrlashni rivojlantirish jarayonida metodik kompetensiya darajasining oshishi natijasida yanada samarali va ijodiy ishlashga muvaffaq bo'ldilar. Innovatsion fikrlash va metodik kompetensiyaning uyg'unligi ta'lim jarayonining samaradorligini oshirdi.

**Pedagogik metodlar va texnologiyalarning samaradorligi:** Maqola davomida zamonaviy pedagogik metodlar, jumladan, kollektiv o'qish, o'yin texnologiyalari, kollaborativ o'qish, va digital platformalardan foydalanish metodik kompetensiyaning rivojlantirishda samarali bo'ldi. Talabalar o'zlarining o'quv jarayoniga yangi va kreativ yondashuvlarni kiritish orqali o'qitish metodlarini mustahkamlashdi. Bu metodlar innovatsion fikrlashni faollashtirishga yordam berdi va o'quvchilarning muammolarni hal qilishda kreativ yondashuvlarini kuchaytirdi.

**Amaliy tajribalar va misollar:** Maqolada talabalarga real hayotdagi muammolarni hal qilish uchun amaliy topshiriqlar berildi, bu esa ularning kreativ va metodik kompetensiyalarini yanada rivojlantirdi. Misol uchun, guruh ishlari va loyihalar shaklida bajarilgan topshiriqlar talabalarga o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash imkonini berdi. Bu usul talabalar o'rtasida hamkorlikni mustahkamlash, ijodiy fikrlash va yangi yechimlarni topishga yordam berdi.

**Ilmiy xulosalar:** Maqola natijalaridan shunday xulosa chiqarish mumkinki, kreativlik va metodik kompetensiyaning birlashtirilishi talabalarning ta'lim jarayonida muvaffaqiyatli natijalarga erishishlariga imkon yaratadi. Innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish va kreativ fikrlashni rivojlantirish talabalarni nafaqat bilim bilan, balki ijodiy va innovatsion ko'nikmalar bilan ta'minlaydi. Bu o'z navbatida, ularning kelajakdagi professional faoliyatida muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam beradi.

Ta'lim jarayonida innovatsion fikrlash va metodik kompetensiyaning birlashtirilishi, kreativlikni rivojlantirishga xizmat qiladigan metodik yondashuvlar o'rganildi. Maqola natijalari shuni ko'rsatdiki, talabalarda kreativ fikrlash va metodik kompetensiyaning rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar va metodik texnologiyalarning muhim roli bor. Shu bilan birga, bu sohada qator ijobiy va salbiy jihatlari ham mavjud.

Birinchidan, innovatsion fikrlash va kreativlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ta'kidlash muhim. Innovatsion fikrlash talabalarning yangicha, noan'anaviy fikrlashini rivojlantirishga yordam beradi, bu esa o'z navbatida metodik kompetensiya bilan bog'liq bo'lib, talabalarning bilimlarini amaliyotda muvaffaqiyatli qo'llashga imkon yaratadi. Maqolada olingan natijalarga ko'ra, innovatsion metodlar va kreativ fikrlashni rivojlantirish talabalar uchun nafaqat bilimlar, balki yangi texnologiyalar va metodlarni o'zlashtirishga ham yordam beradi.

Pedagogik metodlar masalasida, ushbu maqola innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashning samaradorligini ko'rsatdi. O'yin texnologiyalari, interaktiv o'qish usullari va kollaborativ o'qish metodlari talabalarning kreativlik darajasini oshirishga, shuningdek, metodik kompetensiyaning rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Ushbu metodlarni joriy etish orqali talabalar o'zlarining ijodiy fikrlashlarini faollashtirib, yangi va samarali yondashuvlarni o'rganishga muvaffaq bo'ldilar.

Biroq, innovatsion fikrlash va metodik kompetensiyaning rivojlantirishda ba'zi cheklorlar mavjud. Masalan, pedagogik resurslarning cheklanganligi, o'qituvchilarning yangi metodlarga moslashuvdagi qiyinchiliklari, va ta'lim tizimining konservativ tuzilmasi innovatsion fikrlash va kreativlikni rivojlantirishda ba'zi to'siqlarni yaratadi. Shuningdek, talabalarning motivatsiyasini oshirish va yangi metodlarga integratsiyasini ta'minlashda ba'zi qiyinchiliklar mavjud. Yangi yondashuvlarni amalga oshirishda, ba'zan, vaqt va resurslar yetishmovchiligi seziladi, bu esa amaliyotda muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

Metodik kompetensiyaning rivojlanishi bilan bog'liq yana bir masala, ta'lim jarayonida talabalar tomonidan qo'llaniladigan metodik yondashuvlarning qanchalik samarali ekani bilan bog'liq. Innovatsion metodlar va texnologiyalarni joriy etishda, ba'zi hollarda, o'qituvchilarning yuqori malakali bo'lishi va ularning yangi metodlarga moslashuvchanligi talab etiladi. Shuningdek, bu metodlarning faqatgina o'qituvchidan emas, balki talabalar tomonidan ham samarali o'zlashtirilishini ta'minlash zarur. Bu yerda, innovatsion fikrlashning shakllanishi va metodik kompetensiyaning rivojlanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy va madaniy faktorlar ham muhim rol o'ynaydi.

Maqolaning ijobiy tomoni shundaki, metodik yondashuvlar orqali kreativ fikrlashni rivojlantirish talabalarning professional rivojlanishiga sezilarli darajada yordam beradi. Ular yangi g'oyalar yaratish, mavjud muammolarga innovatsion yechimlar izlashda yanada samarali bo'lishadi. Bu esa, o'z navbatida, ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarning qo'llanilishini talab etadi.

Talabalarda innovatsion fikrlash va metodik kompetensiyani birlashtirishda yangi pedagogik metodlarni qo'llash va kreativ yondashuvlarni rivojlantirish katta ahamiyatga ega. Shuning uchun, ta'lim tizimida innovatsion fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan yangicha yondashuvlar va metodlarni tadbiq etish zarur. Lekin, bu jarayonning samarali bo'lishi uchun o'qituvchilarni malakasini oshirish, pedagogik resurslarni kengaytirish va ta'lim tizimining yangilanishiga e'tibor qaratish lozim.

Ushbu maqolada talabalarda innovatsion fikrlashni rivojlantirish va metodik kompetensiyani birlashtirish orqali ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish yo'llari o'rganildi. Maqola natijalari shuni ko'rsatdiki, kreativlik va metodik kompetensiyaning uyg'unligi talabalarning ta'limdagi muvaffaqiyatiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi. Innovatsion fikrlashni rivojlantirishda zamonaviy pedagogik metodlar va interaktiv o'quv texnologiyalarining qo'llanilishi muhim ahamiyatga ega.

Innovatsion fikrlash va metodik kompetensiyaning ahamiyati: Talabalarda innovatsion fikrlashni rivojlantirish, ularning kreativ va noan'anaviy yechimlar topish qobiliyatini oshirishga yordam beradi. Shuningdek, metodik kompetensiya talabalarga ta'lim jarayonida samarali faoliyat yuritish, o'zlashtirilgan bilimlarni amaliyotda qo'llash imkoniyatini ta'minlaydi. Bu ikki komponentning integratsiyasi ta'lim tizimida yangi yondashuvlar va metodlarni joriy etishda samarali bo'ldi.

Pedagogik metodlarning samaradorligi: Maqola davomida qo'llanilgan interaktiv o'quv metodlari va kreativ texnologiyalar talabalarning fikrlash faoliyatini faollashtirib, ularning metodik kompetensiyalarini rivojlantirdi. O'yin texnologiyalari, kollaborativ o'qish va guruh ishlarining samaradorligi yuqori bo'ldi. Ushbu metodlar talabalarni yangi g'oyalar yaratishga, muammolarni hal qilishda ijodiy yondashuvlarni qo'llashga undadi.

Amaliy tajriba va pedagogik tavsiyalar: Maqolada amalga oshirilgan amaliy tajriba asosida, talabalarga real hayotdagi muammolarni hal qilish uchun topshiriqlar berish, ularning kreativ fikrlashlarini rivojlantirishga yordam berdi. Bundan tashqari, metodik kompetensiya darajasining oshishi talabalarning o'quv faoliyatidagi muvaffaqiyatini sezilarli darajada yaxshiladi. O'qituvchilarni yangi pedagogik texnologiyalar bilan tanishtirish va ularning malakasini oshirish talabalarda metodik yondashuvlarni samarali qo'llash imkonini yaratdi.

Kelajakda maqola yo'nalishlari: Maqolada keltirilgan natijalar, talabalarda innovatsion fikrlashni rivojlantirishda yangi yondashuvlar va metodlarni joriy etishning zarurligini ko'rsatdi. Kelajakda, bu sohada yanada chuqurroq maqolalar olib borilishi, o'quvchilarning kreativlik va metodik kompetensiyalarini rivojlantirishning yangi usullari o'rganilishi kerak. Shu bilan birga, ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarning keng qo'llanilishi talab etiladi.

Xulosa qilib aytganda, talabalarda innovatsion fikrlashni rivojlantirish va metodik kompetensiyani birlashtirish, ta'lim tizimining samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi

muhim omil sifatida ko'riladi. Ushbu yondashuvlarni qo'llash ta'lim jarayonini yangilash, talabalarni o'z bilimlarini amaliyotda muvaffaqiyatli qo'llashga va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. Ta'lim tizimida bu jarayonning samarali amalga oshirilishi uchun pedagogik resurslar va metodlarni yangilash, o'qituvchilarni malakasini oshirish zarur.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:**

1. Abdullaeva, G. (2022). "Innovatsion ta'lim texnologiyalarini joriy etish: Muammolar va istiqbollari." O'zbekiston ta'lim tizimi, 45(3), 56-62.
2. Berkov, A., & Ivanova, M. (2021). "Metodik kompetensiya va kreativlik: Ta'lim jarayonidagi muhim omillar." Pedagogik ilm-fan, 30(7), 102-108.
3. Gulomova, N. (2020). "Innovatsion fikrlash va pedagogik metodlarning o'zaro bog'liqligi." Ta'limdagi yangiliklar, 25(4), 115-123.
4. Jabborov, D. (2023). "Kreativlikni rivojlantirish va ta'lim metodlari: Zamonaviy pedagogik yondashuvlar." Oliy ta'lim jurnali, 41(2), 67-73.
5. Muratov, I. (2019). "Innovatsion fikrlashning ta'lim jarayonidagi o'rni va metodik qo'llanmalar." Ta'lim nazariyasi va amaliyoti, 18(5), 134-139.
6. Sultonov, S. (2021). "Kreativ pedagogika: Yangi metodlar va amaliy usullar." Ta'lim tizimining rivojlanish istiqbollari, 29(1), 78-84.
7. Yuldashev, R. (2020). "Metodik kompetensiya va uning o'quvchilarning muvaffaqiyatiga ta'siri." Pedagogik maqolalar, 14(6), 92-97.
8. Zahidova, T. (2022). "Innovatsion fikrlash va kreativ metodlarni qo'llash: Pedagogik tavsiyalar." Yangi ta'lim texnologiyalari, 5(3), 49-55.
9. Kuziboyev, B., & Tashmatov, N. (2020). "Innovatsion ta'lim texnologiyalarining samaradorligi: Kreativlik va metodik kompetensiya." O'zbekiston pedagogik ilm-fanlari, 40(6), 151-157.
10. Shodmonov, A. (2019). "Ta'limda kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish usullari." Ta'lim texnologiyalarini tadqiq etish, 36(8), 110-116.